

**Vlucht
misdrijf**

Proloog

Inleiden - afleiden - omleiden - verleiden - misleiden

Hoe kun je de vluchtigheid van het flaneren vastleggen zonder het te verloochenen? De methode is niet voorspelbaar, noch gestructureerd. Waar begin je als je genoodzaakt bent om een proces voor te leggen? Indien we ervan uitgaan dat autonome beelden, net zoals handelingen, niet bestaan - ze zitten immers altijd al in een ruimere context opgenomen-, start een wandeling dan bij de noodzaak te wandelen als gevolg van een mentaal of fysiek verlangen naar de wandeling of bepaalt het aantal stappen vanaf de deur de lengte ervan? Zelfs een stappenteller is een vervorming van de werkelijkheid. Een flaneur arriveert nergens. Hij spoelt overal aan, als een drenkeling.

Een goede wandeling zindert na, die stopt niet als je niet meer beweegt. Voor een praktijk waar het flaneren als methode wordt ingezet, kun je haast geen onderscheid maken tussen de oorsprong en hetgeen eruit voortkomt. Alle waarnemingen komen terecht in een archief dat tot flaneren uitnodigt. Want net zoals in de stad, kan er ook in dat archief geen sprake zijn van een vaste structuur. Het archief is een veelheid aan wegen die steeds een andere richting uitwijzen, zodanig dat de oorsprong haast in de veelheid van uitwegen verdwijnt. Je atelier is een veld waar je al dan niet bewust zaden plant, waarvan je later de vruchten kan plukken. Doordat je beelden de kans hebben om te rijpen, door ze steeds van nieuwe voedingsbronnen te voorzien, kun je tot een begrijpen komen dat gegrond zit in jezelf. Niet enkel de beelden rijpen, ook het begrijpen evolueert. Als de methode puurt uit het leven zoals het bestaat, wanneer wordt iets dan een beeld?

De manier waarop de beelden tot stand komen heeft veel weg van waarnemingstekenen. Op dezelfde manier streven naar een waarheidsgetrouwe, herkenbare en natuurlijke weergave van een waarneming. Als kunstenaar bepaal je in het atelier de richting, de manier waarop de beelden communiceren en zo dus ook de mogelijke manieren van benaderen. De methode heeft niet de bedoeling om een beeld, voor het beeld zelf, tot stand te brengen. Ze werkt als een ontdekking. De opbouw van de collages verraad al dat ze ingewisseld kunnen worden. Hun karakter is vluchtig. Zoals de verwaaide geur van een geliefde die niet meer terugkomt of die zich zoals een herinnering ergens vanachter in je hoofd bevindt en zich – steeds onverwacht – opdringt. Hoe vaak ik ook in het atelier duik, keer op keer berust ik op de losse delen die me verleiden om tot de samensmelting over te gaan. Zelden komt het tot een definitief smelten. De relaties die zich vormen voelen vaak juist, maar nooit waterdicht. Beurtelings breken ze uit hun voegen en zoeken ze nieuwe oorden op. Sommige treffen het beter, andere wensen een terugkeer. Het is nu eenmaal niet per se de bedoeling om ergens aan te meren, dus wagen ze zich aan een sprong in het diepe of wachten ze aan de oevers op hun beurt.

De *Atlas van een flaneur*, het praktische luik van dit schrijven, vormt het brandpunt waar losstaande waarnemingen op elkaar betrekking hebben, met als voorwaarde dat ze niet gezien mag worden als een vaststaand geheel. De atlas is een gebundelde wandeling die even verhelderend als verwarrend probeert in te werken op de gebruiker.

Walter Benjamin formuleert in *Tiergarten*, een van de denkbeelden uit zijn *Kinderjaren in Berlijn*, een stelling over verdwalen:

In een stad de weg niet kunnen vinden, zegt niet veel. Maar in een stad verdwalen, zoals je in een bos verdwaalt – daar heb je scholing voor nodig. Dan moeten straatnamen tegen de verdwaalde spreken als het kraken van dorre twijgen, en moeten kleine straten in het binnenste van de stad het uur van de dag voor hem even duidelijk weerspiegelen als een dal in de bergen.
(Benjamin, 2015, p. 26)

Verdwalen, net zoals vergeten, impliceert dat je oorspronkelijk zocht naar iets, dat je vervolgens niet kan vinden. Een flaneur bevindt zich doorgaans in een staat van niet-weten. Hij pakt een wandeling aan als een *omweter*, slaat wegen in waarvan hij niet precies weet waar ze naartoe leiden, aarzelt misschien een beetje, maar zal steeds een uitweg vinden. Zodra een flaneur verdwaalt, vindt hij richting.

De eerste etappe: Noodzakelijke twijfel

Het dorpscentrum ligt er levenloos en schijnbaar onveranderlijk bij, versluiert onder een dun, breekbaar laagje ijs. Ze vormt vensters in het asfalt. Door ijzel getroffen ramen, die daarbij hun transparantie verliezen, worden één met een waarschijnlijke geborgenheid. De gestalte van de adem.

Het doet denken aan het meisje met de zwavelstokjes, hoe je tevergeefs kan verlangen naar de warmte die binnenin het huis zegeviert. In een dorp zoals het mijne lijkt de meerderheid bezeten door ergernissen die er volgens mij zelden toe doen. Ik weet niet wat het betekent om een huishouden te hebben en ik vraag me af of moeders nood hebben aan poëzie.

Iemand die een poëziebundel verslindt als een leesboek is iemand die niet begrijpt dat de troost niet in de woorden zit, maar in de manier waarop ze bestaan. Weet een blinde wat poëzie is?

Een categorische bundel is nooit een goede manier om tot begrijpen te komen. Het is een ongewilde competitie. Om ter mooist verwoord.

De naïviteit van een groeiend kind dat langzaam verdwijnt in wat nu eenmaal omschreven moet worden als 'het leven', lijkt verloren te gaan wanneer ze begint te weten. Iemand die weet hoeft niet langer te aarzelen, al zou dat wel mogen. Het zou ze zelfs sieren. Er zit iets mooi in de onhandigheid waarmee een *omweter* een probleem aanpakt.

Er spelen twee meisjes op het plein voor het appartementsblok. Ze zijn klein en doen een loopwedstrijd. Zowel op als af. Een dubbele baan. Een van de twee vertrekt beduidend sneller dan de ander, die met de blonde staartjes. De andere ziet er nochtans sportiever uit, ze draagt een fluorescerend T-shirt en een dotje in haar haar. Fluo is altijd sportief. Het snelle meisje draagt een grijs trainingspak. Zouden ze een tactiek hebben? Ik kan maar een paar meter van de afgelegde afstand zien vanuit mijn raam, dus ik weet niet hoe ver ze zijn gegaan. Als ze terugkomen verdwijnen ze achter de hoek, de zon in. Het dotje voorop.

De tweede etappe: Als ademen in een doofpot

Recent werd me duidelijk dat mijn enigszins verkrampde emotionele staat meer te maken heeft met de manier waarop ik me door de wereld verplaats dan ik op het eerste gezicht had bedacht. Regelmatig word ik geconfronteerd met de wijze waarop ik me een weg probeer te banen door lege sociale situaties, hoewel ik dat gedrag eerder zie als handelen uit eigenbelang dan als een bewust gebrek aan respect ten opzichte van de ander. Misschien had ik al kunnen voorzien dat het weglopen van personen of gesprekken die mij niet meer voedden zich zou weerspiegelen in de omgang met het verdwalen. Waar ligt de oorzaak voor dit vluchtmisdrijf? De koffiezaak waar ik werk trekt het soort mensen aan waarvan ik in een vrije sociale situatie nerveus zou worden. Toch wil ik daar niet vluchten, al zou dat ook niet mogelijk zijn. Het verschil zit in de hoeveelheid controle die ik heb over het verloop van een situatie. Dit zegt veel over verdwalen, het is pas noodlottig als je niet bewust kiest voor het ongewisse. Dat maakt flaneren tot een verdwalen dat je zelf kiest.

De zon schijnt tevergeefs, vandaag lijkt bij voorbaat verloren.

Voorzichtig valt er wat regen, in de hoop wat richting te geven aan de leegte. Het is nog altijd januari en ook het dorp wilt deze periode, die bol staat van hoop en vernieuwing, achter zich laten om terug te keren tot de orde van de dag.

Ik had een afspraak bij de dokter, die me niet verder kan helpen. Eigenlijk had ik niets anders verwacht. Ze is nieuw in de praktijk, ik geef haar graag een kans. Het valt me op dat patiënten het moeilijk vinden om van hun huisarts af te wijken en heel kort verwar ik hun behoefte aan een vertrouwd persoon met wantrouwen voor het nieuwe. Ik vertrouw de nieuwe dokter, al stelt ze me teleur. Toch weet ik dat ik de volgende keer opnieuw voor haar zal kiezen.

In de hoop een soort van bevestiging te krijgen, breng ik een bezoek aan de lokale kringloopwinkel. Het gebeurt zelden dat ik er met lege handen, of een leeg gevoel, naar buiten ga.

Ik koop iets dat ik niet nodig heb, toch voelt het niet aan als verspilling. Het is een vondst die ik waarschijnlijk nergens meer in dezelfde vorm zal vinden, moedig ik mezelf aan. Ik zwicht.

Er is iets bijzonders aan die winkels, een soort collectieve onbepaaldheid. Een weeshuis voor spullen. De tijd lijkt er trager te gaan en ik blijf dat gevoel vasthouden. De rust is overheersend.

De derde etappe: Ogenschijnlijke afwezigheid

Vanuit de noodzaak om te bewaren, worden waarnemingen vastgelegd. In dat geval wordt een wandeling iets heel anders dan wat Hans en Grietje genoodzaakt waren te doen. Zij deden er alles aan om terug te keren naar de basis die volgens mij net zo onbelangrijk is als het punt van aankomst om de eenvoudige reden dat zowel a noch b niet veelzeggender zijn dan alles wat ertussenin kan gebeuren. Terwijl a en b de gewoonte hebben om vertrouwd te worden, heeft het tussenstuk daarentegen de gewoonte om vernieuwend te blijven. Ook al loopt de route over steeds dezelfde wegen, het kan nooit helemaal hetzelfde ervaren worden. Je stapt aan de andere kant van de straat, met schoeisel dat knelt, met of zonder nieuw of oud gezelschap. De lijnen zijn helder, maar de invulling is nauwelijks voorspelbaar. Het soort artefacten die voortkomen uit de wandelingen, alsook de wegen die ik insla, worden gestuurd door hetgeen in mijn hoofd gebeurt. Het hoofd als route voor de flaneur.

In *Generator*, de debuutroman van Koen Sels vat hij een ‘nu’ dat haast tijdloos lijkt.

“Een onvatbaar nu, omdat hij het met het woord ‘nu’ benoemt” (Sels, 2015) schrijft hij nog.

Hij schrijft over toen en nu, en misschien heel af en toe, voorzichtig over morgen. Koen Sels is aandachtig voor het leven dat recht voor zijn ogen, en vooral in zijn hoofd beweegt. Hoe kun je onder woorden brengen wat ‘gewoon’ is, zonder het een ongewone allure te geven? Vervalt iets in het gewone door het als vanzelfsprekend te beschouwen? Net zoals het nu lijkt het een staat van niet-zijn eerder dan van bestaan. Tot het moment dat je het opmerkt, bestaat het in afwezigheid.

Het is het woord dat altijd te lang is voor wat het wilt betekenen.

Het nu is nu. Meer nog, het is altijd.

De vierde etappe: Een ongestreken hemd

Aangespoord door een idee van perfectie in de beelden die ons dagelijks confronteren, werd er in de klassieke fotografieopleiding die ik volgde aangeleerd hoe we oneffenheden deskundig konden verbergen. We streken de beelden glad. Ze pasten in de traditie waarin het beeld eerder gezien zou worden als streefdoel dan als opname uit de wereld die zo kenbaar is. In deze handeling zit meteen ook de paradox: hoe kun je ooit bereiken wat achteraf, met digitale tools werd aangepast? Je kan niet anders dan blokkeren in het streven, een eeuwig streven dat nooit werkelijk kan worden, omdat het niets meer te maken heeft met mens-zijn. De stuurkracht van een beeld zit namelijk omvat in de ruwe rafelrandjes. Net zoals bij het flaneren, zijn het de dingen die je onverwacht treffen, die niet voorspelbaar zijn, die waarnemingen verrijken. Is falen voor de kunst zoals olie voor een machine?

Het belang van dat treffen daagde me tijdens een wandeling door de stad. Samen met Sibel genoot ik van de winterse zonnestrallen terwijl we in alle rust een broodje aten. De kruimels die op Sibel haar glanzende lippen achterbleven, werden onverwacht het onderwerp van het beeld dat ik van haar nam. Ze oefenden een overheersende kracht uit, in schrill contrast met de algemene zachtheid die het beeld omhulde. Een paar jaar eerder had ik die kruimels waarschijnlijk zorgvuldig weggewerkt omdat die in de weg zouden staan van een gladheid die ik nastreefde, nu kon ik niet anders dan ze te laten staan.

Waar het bij mezelf ontbreekt aan gestructureerde discipline, daar had Henri Matisse een overschot aan, dat moet wel. Door te kiezen voor het knippen als methode om beelden te maken geeft hij blijk van een ijzersterk doorzettingsvermogen. Hoewel knippen aanzienlijk sneller gaat dan etsen, is het net zo genadeloos voor eventuele fouten. In de cut-outs van Matisse zal het niet zo zeer gaan over een fout of een succes, maar eerder over oorzaak en gevolg dat leidt tot de beslissing om een gevolg al dan niet toe te laten. Matisse koos er ongetwijfeld bewust voor om de weerhaken die de gladheid in de weg stonden, toe te laten en manifesteert op die manier een begripen dat gegrond is in het ruwe, in de afwijking. Op die manier wordt de illusie van een beeld als beeld doorprikt en verandert het beeld naar een afgeleide van iets werkelijk, iets levend. *De slak* die mij trof in *Tate Modern* in de zomer van 2019 leek samengesteld uit de losse velletjes rond mijn vingertop, die steeds zo problematisch blijven. Toch, wanneer ik mezelf de taak opleg om ze te laten genezen, verval ik steeds, net op de valreep terug in oude gewoontes.

De vijfde etappe: Geurloze ontbinding

Ik vertel de dokter dat mijn geheugen me in de steek laat. Het soort in de steek laten dat je vastgebonden en weerloos achterlaat aan de stam van een boom, in een bos aan de rand van een steenweg, op weg naar vakantie. Het soort dat je uit spijt na een niet levensbedreigende periode weer komt ophalen omdat het zich ergens nog verbonden voelde. De dokter klinkt bezorgd en verwijst me door naar een neuroloog. Hoewel ik zonder problemen het onderzoek zou kunnen ondergaan, ben ik niet van plan die stap te zetten. Dat heeft weinig te maken met het geloof in mijn eigen vaststelling of die van de dokter, het is een conflict in mezelf. Hypochonders leven in een voortdurend duel tussen vertrouwen en wantrouwen in de signalen die het lichaam al dan niet vrijgeeft. Het gebeurt veel vaker dat ik met een positieve dan een negatieve diagnose terug naar huis vertrek. Kerngezond. Ongeveer. De hypochonder als gespleten persoon die zowel de misdaad pleegt als het sporenonderzoek voert. De belangrijkste conclusie is echter dat je misschien nooit in staat zal zijn om de juiste diagnose te kunnen stellen waardoor je ook nooit echt tevreden zal zijn met een positieve uitslag. Zoals een hond raas je steeds achter je eigen staart aan.

Het geheugenverlies is een voorlopig onbesliste strijd tussen lichaam en geest. Motorisch is er niets veranderd. Het is de taal die me ontglipt. Misschien ligt het probleem niet bij de aftakeling van mijn woordenschat, maar zijn het de woorden die ik nooit gekend heb die ik toch vergeten lijkt te zijn. Ik kan hun bestaan voelen. Fantoompijn in het hoofd.

In steeds wisselend, maar constant aanwezig gezelschap voel ik me moederlijk toegedekt. Ik voel hoe mijn voeten ergens tussen de grond en mijn knieën geperst zitten. De stemmen houden aan terwijl Julie Cafmeyer naast mij lijkt te praten. Ze zegt dingen die ik wil onthouden. We rijden richting de nacht en de wereld veranderd in een silhouet. Het landschap deint voorbij en toch lijkt de tijd stil te staan als je zelf niet echt beweegt. De dialecten verschuiven met elke stop die we maken.

In Brussel vind ik voor het eerst dat grote glazen kantoorgebouwen onstabiel en onhandig gebouwd zijn en ik vraag me af wie van de aanwezigen ergens anders zou willen zijn. Het is tenslotte vrijdagavond en de treinwagon is gevuld met een sluipende ontlading. De schoorstenen op de oude daken doen me denken aan de bomen van eerder. De stad lijkt op een klein amateuristisch theaterdecor. Nog nooit leek ze zo handelbaar, alsof ik ze kan grijpen.

Terwijl we het Centraal station binnenrijden vraag ik me af hoe Brussel tijdens het interbellum aanvoelde. De architectuur van het station draagt bij aan het romantisch beeld dat ik er over de stad op nahoud. Luxueus en stedelijk, maar ook praktisch. Met dezelfde verfijning als een degelijke dierentuin waar welvarende mensen in bont naartoe gingen en de trein voor de grote poort halthield. Mannen met wandelstokken. Vrouwen met ingesnoerde tailles. Een bruisende stad waar de architectuur nog vers is. Hoewel ik de esthetiek van die gedachte apprecieer, zou ik er niet kunnen doen wat ik nu doe. Ik vind een zekere schoonheid in verval: zoals de verzorging van een open wonde. Een pleister dat het bloeden stelt is in dit geval zoals een te lage omheining rond een put. De stad die slechts dankzij littekens aan elkaar hangt.

De ideale wandeling vindt plaats in een ietwat ellendige buurt, aan de rand van een grote stad die al stevig aan het aftakelen is. Grote ramen en flexibele gordijnen of papier doen dienst als afscherming. Het weer contrasteert met de buurt; diffuus of scherp, maar altijd zonnig, liefst momenten na een goede regenbui. De zon zorgt ervoor dat al het glas, de ontstane plassen en alle blinkende materialen reflecties genereren. Ze glanzen. De mensen die het beeld kruisen liefst zoals de huizen; anoniem. Hun rug als het gordijn dat haar best doet de kern te beschermen. Steeds zoekend naar het onzichtbare. Verlangen naar iets voldoende mysterieus en niet onheilspellend. In de aftakeling de essentie vinden, de constante bevestiging. Moderne architectuur bezit over weinig geloofwaardigheid, omdat ze zichzelf nog niet bewezen heeft. Stel een oud herenhuis tegenover een hedendaagse villa; de barsten in haar plafond die toch niet de doodsteek van haar stabiliteit zijn, bewijzen hoe betrouwbaar zij is. De charme van de met een touwtje te bedienen lamp tegenover *Google smart Lights*. Het massieve bed, dat kraakt en piept, maar niet zoals een luxueus waterbed met de kleinste onbedoelde onhandigheid uit elkaar kan spatten. Het Zwitsers zakmes, de absolute tool der compactheid, overstijgt nooit echt de rechtlijnigheid van de gereedschappen in hun zuivere vorm. De compressie ondervindt altijd zijn beperkingen. Ze is zoals de liefde, die na een tijd onbezonnen en compromisloos te hebben bestaan, verwacht wordt te passen in een kader dat onderhevig is aan regels en verwachtingen, gewoon om begrepen te worden in een systeem. In een ideale wereld bestaan daar geen regels, net zoals de kunst losbandig mag bestaan. Het is de algemene herkenning van de liefde, in vergelijking met de kunst, die de beperking in zich heeft. De charme zit net in het éne, niet in de overdaad.

Ironisch genoeg lijkt ik zelf niet in staat me te beperken, en ben ik het Zwitsers zakmes dat krampachtig allesomvattend probeer te zijn.

Mijn vader wandelt elke dag. Het is een gewoonte die na de dood van onze hond moeiteloos werd aangehouden. In eerste instantie had het iets weg van een herdenkingsritueel, zoals bloemen op een graf. De wandelingen duren langer dan toen. Mijn moeder wandelt nooit mee. Ik ook niet. Ik ben het wat beu om te wandelen in een dorp dat steeds dezelfde geslotenheid uitstraalt. Ik heb een tijd geprobeerd om door het dorp te fietsen, maar dat komt niet eens in de buurt van wat een wandeling kan zijn. Het enige dat tot nu toe in de buurt komt is een autorit, laat in de avond, op een route die je uit het hoofd kent, over door mist gevulde straten, met net genoeg auto's op de baan om af en toe een soort dwaallicht tegen te komen. Het euforisch enthousiasme van de radio als ultiem contrast van de wereld die langzaam in de nacht verdwijnt. Of wanneer je op een vroege ochtend in de zomer na een zwoele nacht zonder slaap, maar met een gelukzalige frisheid over dezelfde baan terug naar huis rijdt. De zon die in volle glorie door de kamers gloeit wanneer jij je opmaakt om aan je nachtrust te beginnen. Het soort onderweg zijn dat je net dichterbij een essentie brengt, al lijkt de rust in mijn geval snel verloren in de chaos van de aankomst.

De zesde etappe: Een open wonde in een zandbak

Zowel ja als nee willen antwoorden is even onderdanig als intelligent. Je zou kunnen denken dat een denker van de grijze zone, verkeerd in een staat van vastbesloten besluiteloosheid. Toch kan die gedachte genuanceerd worden, zoals deze denker betracht. Een ja-nee antwoord lijkt me zelden afdoende. De context van de vraag, alsook waar ze aanzet toe geeft, stuurt een mogelijk antwoord.

Je vraagt of ik jou wil benoemen. Terwijl ik nadenk, kijken we naar de vogels vanuit onze hut. Begrijp je niet dat een woord nauwelijks de nabijheid kan omvatten die we delen? We zijn het schijnbaar met elkaar eens als we afkloppen op 'we zien wel'. Later bleek dat we elk aan de andere kant van het spectrum stonden en hoewel we steeds opnieuw schreeuwden dat het zo niet kon, leken we niet te willen luisteren naar wat vanbinnen oorverdovend duidelijk was.

Hoe romantisch onbegrepen zijn ook klinkt, het is een dagtaak om jezelf in dat onbegrip overeind te houden. Hoe kun je van iemand anders verwachten dat ze blijven als er amper iets is om aan vast te klampen? Je glipt steeds door je eigen vingers, toch verwacht je dat iemand je begrijpt. Is het niet zo dat we misverstanden met andere misverstanden uitpraten? Dan is een accuraat misverstand net aantrekkelijk en vervalt de liefde wanneer je haar als een encyclopedie kan lezen. Ontknopen lijkt een reflex, hoewel dat indruist tegen de aantrekkingskracht. Labiele mensen zijn niet bezig met een ander te ontknopen. Mezelf omringen met mensen die zichzelf verliezen lijkt een constante te zijn. Dat is zelden een bewuste keuze die me overigens pas daagt wanneer het te laat is om te vluchten. Hoewel er kracht zit in het begrijpen van je zwaktes, is het verlamrend om eronder gebukt te gaan.

In de mate dat de angst zich op het moment zelf als een overdrijving kenbaar maakt, werkt het nadien relativerend. Het stelt de dingen scherp. Vanuit het flaneren in het voor mij nog nieuwe Parijs werd ik geconfronteerd met een droom die verweven zat in de angst. De bekendste creatie van Gustaf Eiffel torende als een wraakzuchtig monster boven de appartementsblokken uit. Je zou het machtig, grandioos of bijzonder kunnen noemen. Het was alsof mijn lichaam zich zou vereenzelvigen met de kasseien van de wijk. Het leven dat erop volgde werd getekend door een afkeer voor alles dat uit de voegen van de proportie barst. Een fietstocht op Gent Zuid slaat even vluchtig om in een vluchtmisdrijf. De boten meren nietsvermoedend aan. Na een paar meter doortrappen ben ik alweer vergeten welk onheil er zojuist de bovenhand had.

Soms heb je maar een haak nodig om vervolgens met de weerhaak pas echt schade te kunnen aanrichten. Is het niet dat beelden vaak zo werken? Niet alleen doordat het de gekozen prooi doeltreffend zal toe-eigenen, ook mentale weerhaken zijn er om het vergeten te voorkomen. Ze zijn voor de kunsten wat ezelsbruggetjes voor een student zouden kunnen zijn. In mijn praktijk, en bij uitbreiding in het volledige domein dat 'kunst' genoemd kan worden, is de weerhaak een metafoor voor hoe een kunstenaar werkt. Een weerhaak maakt ogenschijnlijk de dingen los, maar heeft enkel de kracht om dit te doen door ze hardnekkig vast te houden. Er bestaat geen weerhaak zonder haak. Nooit kan het op zichzelf bestaan, steeds staat het in verbinding met iets anders. Wat zegt dit over het belang van een origineel? Kunnen er nog dingen bestaan die niet ergens gegrond zijn, of die niet al eerder gebracht werden? Bevinden we ons niet steeds in een periode die eerder al aan bod kwam?

De zevende etappe: De rand van een mens

De lichten in de theaterzaal, die dankzij de blazende kinderen langzaam maar zeker, steeds op een onbewaakt moment, doven. Leven staat in teken van het onweer dat met de nacht samenvalt. Mijn zus en ik op de stoep van onze grootouders, verstopt en blootgesteld op hetzelfde moment. Bijzonder omdat we zelden laat in de avond elders waren. Als ze ons niet konden vinden, hadden ze treurig slecht gezocht. In mijn herinnering zijn we daar nog steeds. De kalmte van de lucht die zich in alle ernst opmaakt voor de regen. Het sterven van mijn grootvader duurde lang, zo lang dat doodgaan aanvoelde als een geruststelling. Hoe banaal om een plek en een persoon in functie van elkaar te herinneren. De kamer was warm. We deden galgje, of iets anders op het krijtbord, dat net zoals de lessenaar in de hoek van de kamer deed vermoeden dat het artefacten waren uit de tijd dat mijn grootvader les gaf. De magneten, ontworpen om kinderen te hypnotiseren, bleven het best bewaarde geheim van het huis. Ook al heb ik er nooit naar gezocht, ik heb ze nooit gevonden. Mijn herinnering als haar onverstoorde wederhelft.

Wolfgang Tillmans zet een vrijheid neer die ik niet op die manier ken, niettemin voelt die toch vertrouwt aan. In *Wiel*s staat hij dicht bij de toeschouwer. Zijn beelden zijn helder. Hij behandelt ze vanuit de vergankelijkheid van een herinnering en niet als een religieus artefact. Het ateliergevoel die de expo uitstraalt draagt bij aan de vergankelijkheid. Hij aarzelt. Toch schiet hij, hitsig en instinctief, steevast raak. Een plant in de hoek van een kamer, een fietser op een rotonde, een nacht in een club die als drie seconden of zeven dagen kan aanvoelen, de waarneming van jezelf in een context die je opnieuw kent. Zowel Wolfgang Tillmans als Koen Sels grijpen het leven vast dat tussen de lijnen plaatsvindt, aandachtig voor het constante dat zich staande houdt tussen de aaneengeknoopte misverstanden. De Kunstenaar die als flaneur aan het werk gaat waarbij het flaneren meer wordt dan een methode om een stad te ontdekken. Het eigen archief en bij uitbreiding het leven op zich steeds herzien, ontvluchten, terugkeren. In het beste geval begrijp je jezelf via de aandacht voor het andere. Indien stilstaan zelden een goede manier is om vooruit te komen, is vluchtmisdrijf plegen een excuus om in beweging te blijven.

Een tegenpool van Wolfgang Tillmans binnen de hedendaagse fotografie is Dirk Braeckman, die de fotografie aanvat als een rijpingsproces. Hij is geduldig genoeg om te zaaien, te wachten en na lange tijd te oogsten. Wolfgang Tillmans oogst de vruchten die door anderen werden geplant. Hij steelt beelden die door anderen zijn aangezet. Braeckman lijkt de controle over het volledige proces te willen bewaren, terwijl Tillmans liever verrast wilt worden door waar een situatie naartoe zou kunnen leiden. Door het rijpen gunt Braeckman het beeld de ont koppeling van de situatie en wordt het een beeld dat ont daan is van tijd en plaats. Een werk van Braeckman lijkt niet bedoelt om vragen op te roepen. Het kader beperkt niet enkel de reikwijdte van het beeld, het fixeert ook de blik van de kijker. Het poneert een waarheid die vaststaat, veel valt er niet over te twisten.

De achtste etappe: Een ontluikende stilte

De zoveelste treinrit over dezelfde route. Het is half zeven. Hoewel ik had verwacht dat de drukte van de uitdijende spits de trein zou uitdagen om in zijn voegen te blijven, blijft de grote massa uit. Als voorzorgsmaatregel om de met ontlading gevulde gesprekken tegen te gaan luister ik naar een podcast. De treinrit duurt bijna drie uur, de podcast slechts vijftig minuten. Wanneer ik mijn hoofdtelefoon afdoe, voel ik pas hoe warm de stilte is en ik luister hem uit.

Epiloog

De teksten worden geschreven aan de hand van een achterliggend referentiekader dat invloed uitoefent op het denken. Een mentaal archief dat de richting bepaald. Kunstenaars die me steeds opnieuw met beelden weten te voeden, denkers die hun licht schijnen op dat wat er altijd is. Muziek die aanspoort tot voelen. Al de beelden in de publicatie zijn eigendom van mezelf en functioneren als verrijking van het schrijven. De beelden verwijzen overigens naar *De Atlas van een Flaneur*, het praktische luik van dit schrijven.

Boeken

- Barthes, R. (1988). *De lichtende kamer, synopsis*. Amsterdam: De Arbeiderspers.
- Benjamin, W. (2017). *Denkbeelden*. Nijmegen: Uitgeverij Vantilt.
- Benjamin, W. (2015). *Kinderjaren in Berlijn rond 1900*. Nijmegen: Uitgeverij Vantilt.
- Benjamin, W. (1994). *Eenrichtingstraat*. Groningen: Historische Uitgeverij.
- Berger, J. (2008). *Ways of Seeing*. Londen: Penguin Adult.
- De Botton, A. (2016). *De kunst van het reizen*. Amsterdam: Atlas Contact.
- Foley, M. (2013). *Lang leve het gewone: De lessen van het alledaagse leven*. Amsterdam: Atlas Contact.
- Frisch, M. (1992). *Lastige vragen*. Amsterdam: Meulenhoff Boekerij.
- Groot, G. (1998). *Twee zielen: Gesprekken met hedendaagse filosofen*. Nijmegen: SUN.
- Lauwaert, D. (2007). *Lichtpapier, teksten over fotografie*. Antwerpen: Provincie Antwerpen.
- Sels, K. (2015). *Generator*. Gent: Het Balanseer.
- Sontag, S. (2015). *Over Fotografie*. Amsterdam: De bezige bij.
- Theys, H. (2019). *Knockando! Kunstenaars aan het woord*. Tornado Editions.
- Romein, E., & Schuilenburg, M. (2009). *Deleuze compendium*. Den Haag: Boom Lemma.

Teksten

- Leiris, M. (z.d.). *Bzzlletin. Jaargang 6 · dbnl*. Geraadpleegd op 17 oktober 2019, van https://www.dbnl.org/tekst/_bzz001197701_01/_bzz001197701_01_0231.php
- Didi-Huberman, G. (2003). *Warburg, ons spook*. Geraadpleegd op 27 april 2020, van <https://www.dewitteraaf.be/artikel/detail/nl/2649>

Muziek

- Bassinski, W. (2002). *The Disintegration Loops dlp 1.1* [album]. Brooklyn: 2062.
- Brihang. (2019). *Binnenkant* [track]. Gent: Fake.
- The Caretaker. (2011). *An empty bliss beyond this world* [LP]. Verenigd Koninkrijk: History Always Favours The Winners.
- Hood, E. (1975). *August Haze* [track]. Oregon: Thistlefield.

Film

- Coward, N.(producer) & Lean, D. (regisseur). (1945). *Brief Encounters* [film]. Verenigd Koninkrijk.

Gilbert, G. (producent), Platt, M. (producent), Beugg, M. (producent), Pedregal, C. (producent), Legend, J. (producent), Lipton, B. (producent), Horowitz, J. (producent), Scott Ralston, T. (producent), Jackson, M. (producent), Stiklorius, T. (producent), Miller, C. (producent), Berger, F. (producent) & Chazelle, D. (regisseur). (2016). *La La Land*. [film]. Verenigde Staten: Lionsgate.

Todd, S. (producent), Todd, J. (producent & Nolan, C. (regisseur). (2000). *Memento* [film]. Verenigde Staten: Newmarket Films.

Kalmbach, H. (regisseur). (2008). *If one thing matters, a film about Wolfgang Tillmans* [documentaire]. Berlijn: Why Make Things Productions.

Blondeel, J. (regisseur), Pattyn, C. (interviewer). (2011). *Goudvis: Dirk Braeckman* [documentaire]. Brussel: Canvas.

Televisie

Helsen, W. (presentator). (2015-2020). *Winteruur* [televisieserie]. Brussel: Panenka.

Joos, R. (interviewer). (2017). *Van A tot Z: Stefaan Hertmans* [interview]. Brussel: Klara.

Videofragmenten

Akerman, C. [criterioncollection]. (2012). *Jeanne Dielman - Veal Culetts* [Videobestand]. Geraadpleegd op 26 februari 2020, van <https://www.youtube.com/watch?v=Ih3nBxjkBH8>

Sam Mendes. (2011). *AMERICAN BEAUTY ~ Plastic Bag Scene [HD]* [Videobestand]. Geraadpleegd op 2 februari 2020, van <https://www.youtube.com/watch?v=Qssvnij5Moo&list=LLjVHKGe5dRTNRziN9xSRgkA&index=63&t=0s>

StudioHugoGrenville (2012) *Footage of Henri Matisse making a paper cut out*. [Videobestand]. Geraadpleegd op 17 oktober 2019, van <https://www.youtube.com/watch?v=GN0okOq8Hyc&list=LLjVHKGe5dRTNRziN9xSRgkA&index=72>

Francis Alÿs. (2009). *Francis Alÿs Sometimes Making Something Leads to Nothing* [Videobestand]. Geraadpleegd op 5 maart 2020, van <https://www.youtube.com/watch?v=ZedESyQEnMA&list=LLjVHKGe5dRTNRziN9xSRgkA&index=26>

Kunstwerken

Matisse, H. (1953). *L'Escargot*. Goucha op papier, gesneden en gemonteerd op canvas, 2,954 x 2,962 x 0,100 m. Tate, Londen.

Bibliografie

Benjamin, W. (2015). *Kinderjaren in Berlijn rond 1900*. Nijmegen: Uitgeverij Vantilt.

Sels, K. (2015). *Generator*. Gent: Het Balanseer.

Met dank aan Tom Lambeens (scriptie- en projectbegeleider), die me steeds met nieuwe inzichten tegemoetkomt, ook aan Patrick Ceyssens (projectbegeleider) die me eindeloos de motivatie geeft om door te zetten. De grootste dank aan mijn omgeving, die zonder zich af te vragen waarom, steeds ontvankelijk blijft voor interpretatie. Het landschap en de mensen die van tijd tot tijd mijn denken bevestigt of ontkracht waardoor het project in beweging blijft.

Master Image Thinking, lichting van 2019-2020